

HARMONIZÁCIA SLOVENSKEHO POISTNÉHO PRÁVA

Harmonization of Insurance law in Slovakia

Jitka Meluchová

Úvod

Prvý slovenský „porevolučný“ zákon o poisťovníctve bol prijatý v roku 1991 a znamenal zrušenie monopolu jedinej poisťovne na Slovensku, vytvorenie podmienok pre formovanie liberálneho poisťového trhu a umožnil realizáciu ekonomickej reformy v oblasti poisťovníctva.

Súčasný legislatívny stav

Vzhľadom na postupujúce tendencie zblížovania slovenskej legislatívy s právom EÚ bol v rámci plánu legislatívnych úloh vlády schválený nový zákon o poisťovníctve (v roku 2002), do ktorého boli transponované smernice EÚ I., II. a III. generácie. Hlavným prínosom zákona bolo vytvoriť predpoklady pre efektívnejšie vykonávanie dohľadu nad finančným trhom, zabezpečiť ochranu záujmov poistených a vytvoriť medzinárodne akceptované legislatívne prostredie pre fungovanie poisťového trhu v rámci Slovenska i Európskej únie.

Z dôvodu meniaceho sa prostredia európskeho poisťového trhu dochádza k novelizáciám stávajúcich smerníc EÚ a prijatiu nových, čo si vyžaduje následne aj zmeny v slovenskej poisťovej legislatíve. Súčasne platný zákon o poisťovníctve bol od roku 2002 už jedenásť krát novelizovaný. Vykonanie ďalších zmien by si vyžiadalo rozsiahlu rekonštrukciu celého zákona a tak Ministerstvo financií SR pristúpilo k vypracovaniu úplne nového návrhu zákona o poisťovníctve, ktorý je v súčasnosti v pripomienkovom konaní a očakáva sa jeho účinnosť od 01. 01. 2008.

Príprava nového zákona

Prioritným cieľom nového zákona je zapracovanie smernice Európskeho parlamentu a Rady 2005/68/ES zo 16. 11. 2005 o zaistení, ktorou sa menia a dopĺňajú smernice Rady 73/239/EHS, 92/49/EHS, ako aj smernice 98/78/ES a 2002/83/ES. Z článku 64 smernice o zaistení vyplýva členským štátom povinnosť zosúladiť svoje zákony a iné právne predpisy s touto smernicou najneskôr do 10. 12. 2007. Členské štáty uvedú priamo v prijatých opatreniach alebo pri ich úradnom uverejnení odkaz na túto smernicu a bezodkladne oznámia Komisii znenia právnych predpisov, ktoré prijímajú v rámci pôsobnosti tejto smernice.

Pripravený návrh zapracováva do zákona o poisťovníctve (okrem novej smernice o zaistení 2005/68/ES) aj ďalších 21 smerníc upravujúcich problematiku poisťovníctva. Ide predovšetkým o smernice upravujúce životné poistenie, neživotné poistenie, požiadavky na mieru solventnosti poisťovne, poisťnú spoluúčasť v spoločenstve, úverové poistenie a zárukové poistenie, poistenie právnej ochrany, poistenie zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorových vozidiel, dohľad nad subjektmi poisťového trhu atď.

Príspevok si kladie za cieľ upozorniť na zmeny, ktoré prináša navrhovaný zákon o poisťovníctve (ďalej len „zákon“) oproti súčasne platnému zneniu a poukázať na prínos doplnkov a zmien.

V úvode zákon vymedzuje základné pojmy, s ktorými ďalej pracuje, čím je zabezpečený jednotný výklad používaných pojmov, ktoré v praxi často vedú k problémom a nejasnostiam pri ich aplikácii. Zákon jasne definuje jednotlivé subjekty poisťového trhu, ktorými sú poisťovňa, poisťovňa z iného členského štátu, pobočka poisťovne z iného členského štátu, zahraničná poisťovňa a pobočka zahraničnej poisťovne ďalej zaisťovňa, zaisťovňa z iného členského štátu, pobočka zaisťovne z iného členského štátu, zahraničná zaisťovňa a pobočka zahraničnej zaisťovne. Prvýkrát je v zákone definovaná *kaptívna zaisťovňa* – jej cieľom je zaisťovať výlučne riziká subjektov, ktoré ju kontrolujú alebo ktorých tvorí súčasť. Zámerom predloženého návrhu zákona je najmä

- upraviť podmienky **udeľovania povolenia** na výkon poisťovacej činnosti pre poisťovne, zaistovacej činnosti pre zaistovne, vzťahy súvisiace s pôsobením poisťovní a zaistovní z iných členských štátov a ich pobočiek na území SR a pôsobenie pobočiek zahraničných poisťovní a zaistovní na území SR. Minimálna výška základného imania poisťovne je stanovená v závislosti od *rizikovosti* poistného odvetvia v rozpätí od 3 mil. EUR do 5 mil. EUR. Zákon zjednocuje menu, v ktorej stanovuje minimálnu výšku základného imania zaistovne, ktorá už nie je udávaná v Sk ale taktiež v EUR a to *25 mil. EUR*. Splatené môže byť len peňažným vkladom a to ešte pred podaním žiadosti o udelenie povolenia. Implementáciou smernice o zaistení sa do zákona dostávajú veľmi podrobné podmienky súvisiace udelením povolenia, ako aj so samotným vykonávaním zaistovacej činnosti. Povolenie na výkon zaistovacej činnosti môže byť udelené pre jeden poistný druh (buď životné poistenie alebo neživotné poistenie) alebo pre obidva poistné druhy súčasne (ale to iba v prípade, ak o povolenie žiada zaistovňa). Poisťovní, ktorá chce súčasne vykonávať aj zaistovacu činnosť môže byť udelené povolenie len pre ten poistný druh, na ktorý má udelené povolenie v rámci poisťovacej činnosti. Povolenie udelené v ktoromkoľvek členskom štáte oprávňuje poisťovňu alebo zaistovňu vykonávať poisťovacu alebo zaistovacu činnosť na *území celého spoločenstva* prostredníctvom pobočky alebo na základe práva slobodného poskytovania služieb. Povolenie udelené domovským orgánom dohľadu daného členského štátu je platné v rámci celej EÚ (tzv. *jednotný európsky pas*);
- upraviť povinnosť tvorby a použitia **technických rezerv**, ktoré definuje smernica 91/674/EHS, tie sa tvoria poisťovňou, zaistovňou a ich pobočkami v súlade s predmetom vykonávanej činnosti a to vo výške, ktorá zabezpečí splniteľnosť budúcich záväzkov vyplývajúcich z poistných zmlúv a zaistných zmlúv. Novou technickou rezervou v zákone je *rezerva na úhradu záväzkov voči Slovenskej kancelárii poisťovateľov*, ktorá sa vytvára na úhradu záväzkov vyplývajúcich z povinného zmluvného poistenia zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla. Ďalšia podstatná zmena nastala pri tvorbe *technickej rezervy na vyrovnanie mimoriadnych rizík*. Existencia tejto rezervy bola zrušená v súvislosti s prechodom poisťovní na zostavovanie účtovnej závierky podľa IAS/IFRS, pretože mimoriadne položky sa podľa IFRS nevykazujú. Do zákona sa táto rezerva dostáva opäť v prípade, ak poisťovňa vykonáva poisťovacu alebo zaistovacu činnosť pre *poistenie úveru* a tvorí sa za účelom vyrovnania akéhokoľvek technického deficitu alebo nadpriemerného škodového priebehu;
- zabezpečiť **solventnosť**, ktorou sa rozumie primeraná kapitálová vybavenosť na zabezpečenie krytia možných záväzkov z poistných a zaistných zmlúv. Jej stanovenie má v praxi mimoriadny význam z dôvodu, že v poisťovacej praxi nie je vždy isté či prijaté poistné a vytvorené technické rezervy umožnia uvedeným subjektom splniť si svoje záväzky z poistenia a zaistenia. Zákon stanovuje podmienky pre zisťovanie skutočnej miery a požadovanej miery solventnosti a pre výpočet garančného fondu;
- umožniť poisťovní, zaistovní a pobočkám (pri splnení stanovených podmienok), zveriť na základe zmluvy jednu alebo viac činností osobe, ktorá je oprávnená vykonávať zverené činnosti a má sídlo alebo miesto podnikania v rámci EÚ. Toto nové ustanovenie v zákone dáva možnosť zveriť výkon určitých činností inej osobe, čo by malo viesť k určitej homogenizácii činností a teda aj zmierneniu rizík z nich plynúcich;
- posilniť právomoci orgánu **dohľadu nad poisťovníctvom** (Národnej banky Slovenska), vybaviť ho nástrojmi na ovplyvňovanie vývoja na poistnom trhu, pre jeho monitorovanie a možnosť účinne zasiahnuť v prípade zistených nedostatkov. Okrem schvaľovania audítora, ktorý overuje účtovnú závierku poisťovne, zaistovne a pobočiek je novou právomocou NBS možnosť uložiť vykonanie *mimoriadneho auditu* v prípade, ak zistí nedostatky v účtovnej závierke overenej stávajúcim audítorm;

- vytvoriť právny rámec pre uplatňovanie efektívneho dohľadu nad poisťovňami a zaist'ovňami v skupine a doplňujúceho **dohľadu nad finančným konglomerátom**. V súlade so smernicou 2002/87/ES sa definuje doplňujúci dohľad, ktorým sa rozumie sledovanie a regulácia rizík finančných konglomerátov, ktorých súčasťou sú poisťovne, zaist'ovne a ďalšie osoby vystavené tomuto riziku z dôvodu svojej účasti vo finančnom konglomeráte. Tejto problematike sa zákon venuje veľmi podrobne v osemnástich paragrafoch;
- zlepšiť **úroveň ochrany** záujmov poistených. Jednou z foriem ochrany klientov je dohľad nad činnosťami subjektov pôsobiacich na poistnom trhu. Rozširuje sa výkon samotného dohľadu, ktorý tak umožní orgánu dohľadu domovského členského štátu vykonať dohľad na mieste na území SR a naopak umožní NBS vykonať dohľad nad pobočkami poisťovne a pobočkami zaist'ovne, ktoré pôsobia na území iného členského štátu. Podrobne sa špecifikujú aj podmienky výmeny informácií, pri zachovaní ich dôverného charakteru, medzi jednotlivými orgánmi dohľadu.

Účtovanie a vykazovanie v poisťovniach

Z pohľadu účtovníctva zákon iba všeobecne ukladá povinnosť pre poisťovne, zaist'ovne, ako aj ich pobočky viesť účtovníctvo v súlade so zákonom o účtovníctve. Nariadenie (1606/2002/ES), ktorým sa v rámci Európskej únie zaviedlo používanie IAS/IFRS bolo implementované do slovenského zákona o účtovníctve a ukladá týmto subjektom zostavovať aj individuálnu účtovnú závierku podľa IAS/IFRS. Vzhľadom na špecifiká poisťovacej a zaist'ovacej činnosti zákon o poisťovníctve dopĺňa podmienky pre zabezpečenie oddelenej správy v prípade, ak poisťovňa vykonáva súčasne životné poistenie aj neživotné poistenie (článok 19 smernice 2002/83/ES) tak, aby sa celkové náklady a výnosy viedli osobitne a bolo možné zistiť výsledok hospodárenia za každú činnosť samostatne. Zákon novo dopĺňa toto pravidlo aj pre prípad, ak by poisťovňa alebo pobočka zahraničnej poisťovne vykonávala súčasne aj zaist'ovaciu činnosť. Taktiež musí zabezpečiť, aby sa celkové náklady a výnosy viedli osobitne pre poisťovaciu a zaist'ovaciu činnosť tak, aby bolo možné zistiť výsledok hospodárenia za každú činnosť osobitne.

Abstrakt

Návrh nového zákona o poisťovníctve vypracovalo Ministerstvo financií SR v súlade s *Plánom legislatívnych úloh vlády Slovenskej republiky na rok 2007*. Jeho cieľom je dosiahnutie úplnej harmonizácie so smernicou Európskeho parlamentu a Rady 2005/68/ES o zaistení, ktorou sa menia a doplňajú aj ďalšie smernice o poistení. Vzhľadom na značný rozsah zmien, ktoré si transpozícia uvedenej smernice vyžiadala bolo potrebné vypracovať nový zákon (aj keď ten súčasne platný je relatívne „mladý“ z roku 2002). Do návrhu nového zákona boli zapracované aj skúsenosti získané od vecne príslušných inštitúcií pri aplikácii súčasne platného zákona o poisťovníctve v praxi.

Kľúčová slova: poisťovníctvo, poistné právo, zmluva, poistenie, zaistenie, technické rezervy

Summary

The new bill about insurance developed Ministry of Finance SR in harmony with the Program of legislative task government of the Slovak Republic to year 2007. Its target is reached a complete harmonization with Directive European Parliament and Council 2005/68/ES about assurance. Considering its great extent of change Ministry of Finance SR has developed a complete new law of Insurance companies.

Key words: Insurance, insurance law, contract, indemnity, technical reserve

JEL klasifikácia: M40

Použitá literatúra

- [1] Zákon č. 95/2002 Z. z. o poisťovníctve v znení neskorších predpisov.
- [2] Zákon č. 431/2002 Z. z. o účtovníctve v znení neskorších predpisov.
- [3] <http://www.finance.gov.sk>

Kontakt

Jitka Meluchová, Ing., Ph.D., Katedra účtovníctva, FHI EU v Bratislave, Dolnozemska cesta 1/b, 852 35 Bratislava, tel.: +421 2 67 295 757, meluchov@euba.sk